

Názory obyvatel na přijatelnost půjček – leden 2014

Technické parametry

<i>Výzkum:</i>	<i>Naše společnost, v14-01</i>
<i>Realizátor:</i>	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Projekt:</i>	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
<i>Termín terénního šetření:</i>	<i>13. – 20. 1. 2014</i>
<i>Výběr respondentů:</i>	<i>Kvótní výběr</i>
<i>Kvóty:</i>	<i>Kraje (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
<i>Zdroj dat pro kvótní výběr:</i>	<i>Český statistický úřad</i>
<i>Reprezentativita:</i>	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
<i>Počet dotázaných:</i>	<i>1105</i>
<i>Počet tazatelů:</i>	<i>262</i>
<i>Metoda sběru dat:</i>	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
<i>Výzkumný nástroj:</i>	<i>Standardizovaný dotazník</i>
<i>Otázky:</i>	<i>ER.35, ER.36, ER.41, ER.42, ER.44a, ER.45</i>
<i>Zveřejněno dne:</i>	<i>6. února 2014</i>
<i>Zpracoval:</i>	<i>Jana Nováková</i>

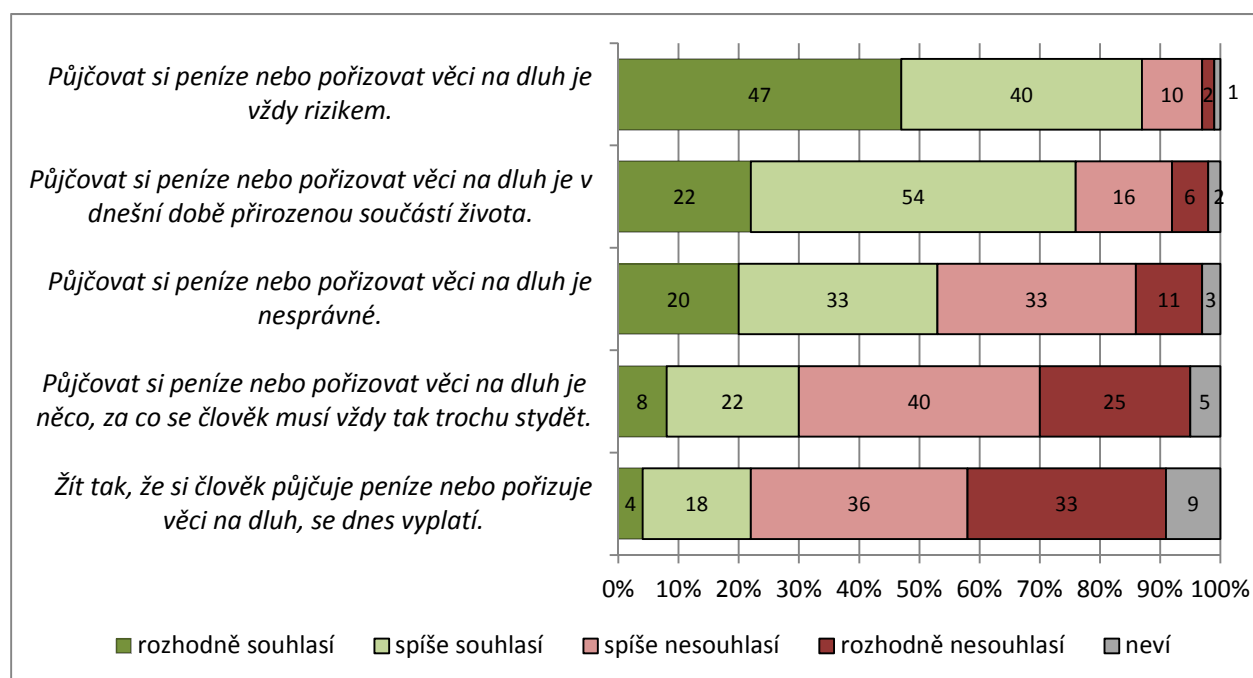
V lednu roku 2014 se občané oslovení Centrem pro výzkum veřejného mínění v rámci pravidelného výzkumu Naše společnost vyjadřovali k fenoménu půjčování si peněz. Zároveň jsme zjišťovali názory obyvatel na zadlužování běžných lidí v různých oblastech. Zkoumali jsme i obecný postoj k vytváření si finanční rezervy na nečekané výdaje či subjektivně vnímané obtíže se splácením půjček u těch, kteří nějaké peníze dluží.

Nejprve byla všem dotázaným předložena baterie výroků, s nimiž měli vyjádřit buď souhlas, nebo nesouhlas (viz graf 1).¹ Největší názorová shoda

¹ Znění otázky: „Nyní Vám přečtu několik výroků o půjčování si peněz nebo pořizování věcí na dluh. U každého mi prosím řekněte, nakolik s ním souhlasíte či nesouhlasíte. a) Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je nesprávné. b) Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je v dnešní době přirozenou součástí života. c) Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je něco, za co se člověk musí vždy tak trochu stydět. d) Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je vždy rizikem. e) Žít tak, že si člověk půjčuje peníze nebo pořizuje věci na dluh, se dnes vyplatí.“
Možnosti odpovědí: rozhodně souhlasí, spíše souhlasí, spíše nesouhlasí, rozhodně nesouhlasí, neví.

panuje u výroku, že půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je vždy rizikem. S tímto výrokem souhlasí 87 % respondentů (rozhodně souhlasí 47 % dotázaných a 40 % dotázaných vyjadřuje svůj souhlas možností „spíše souhlasí“). Tříčtvrtinová většina dotázaných zároveň souhlasí s výrokem, že půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je v dnešní době přirozenou součástí života (22 % rozhodně souhlasí a 54 % spíše souhlasí). Výrok o správnosti či nesprávnosti půjčování si peněz dělí soubor dotázaných na dvě téměř srovnatelně velké skupiny. S výrokem o nesprávnosti půjčování si peněz souhlasí 53 % českých občanů a naopak nesouhlas s ním vyjadřuje 44 % populace ČR ve věku od 15 let. Výrok o tom, že lidé by se měli za půjčování si peněz nebo pořizování věcí na dluh stydět, podporuje necelá třetina dotázaných (8 % rozhodně souhlasí a 22 % spíše souhlasí). Nesouhlas v tomto případě naopak převažuje (40 % spíše nesouhlasí a 25 % rozhodně nesouhlasí). Výhodnost v životě na dluh vidí 22 % české veřejnosti, zatímco většina s tímto nesouhlasí – a to v 69 % případů.

Graf 1: Míra (ne)souhlasu s výroky o zadlužování lidí (v %)

Pozn.: Položky jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre souhlasných odpovědí.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 13. – 20. 1. 2014, 1105 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Soubor dotázaných se názorově rozděluje především podle věku. Osoby nad 60 let mnohem častěji považují půjčování peněz za nesprávné (62 %), přičemž v nejnižší věkové kategorii 15 – 29 let považuje půjčování peněz za nesprávné jen 45 % obyvatel. Respondenti starší 60 let rovněž častěji soudí, že člověk by se měl za půjčování peněz tak trochu stydět (s tímto výrokem souhlasí 44 % více než šedesátiletých oproti souhlasu 21 % ve skupině nejmladších 15 – 29 let).

Lidé starší šedesáti let také častěji považují půjčování si peněz za riziko (rozhodně souhlasí 58 %). Oproti tomu osoby ve věku 15 – 29 let považují půjčování peněz za rozhodně rizikové v 34 % případů, ve věku 30 – 44 let pak v 47 % a ve věku 45 – 59 v 48 % případů. Zároveň respondenti nad 60 let vyjadřují častěji nesouhlas s tím, že dluhy jsou dnes přirozenou součástí života (29 % oproti ostatním věkovým skupinám, kde se pohybují tyto hodnoty od 16 do 22 %). Senioři rovněž častěji než lidé z ostatních věkových skupin nesouhlasí s tím, že žít tak, že si člověk půjčuje peníze nebo pořizuje věci na dluh, se dnes vyplatí (osoby nad 60 let nesouhlasí v 74 %, v ostatních věkových skupinách se podíl nesouhlasu pohybuje mezi 61 a 69 %).

Tabulka 1: Souhlas a nesouhlas s výroky o zadlužování lidí (v %) – časové srovnání

	2010	2012	2014
	souhlasí/ nesouhlasí	souhlasí/ nesouhlasí	souhlasí/ nesouhlasí
Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je vždy rizikem.	87/11	88/10	87/12
Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je v dnešní době přirozenou součástí života.	81/17	79/19	76/22
Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je nesprávné.	49/49	56/41	53/44
Půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je něco, za co se člověk musí vždy tak trochu stydět.	30/66	33/62	30/65
Žít tak, že si člověk půjčuje peníze nebo pořizuje věci na dluh, se dnes vyplatí.	26/61	26/64	22/69

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

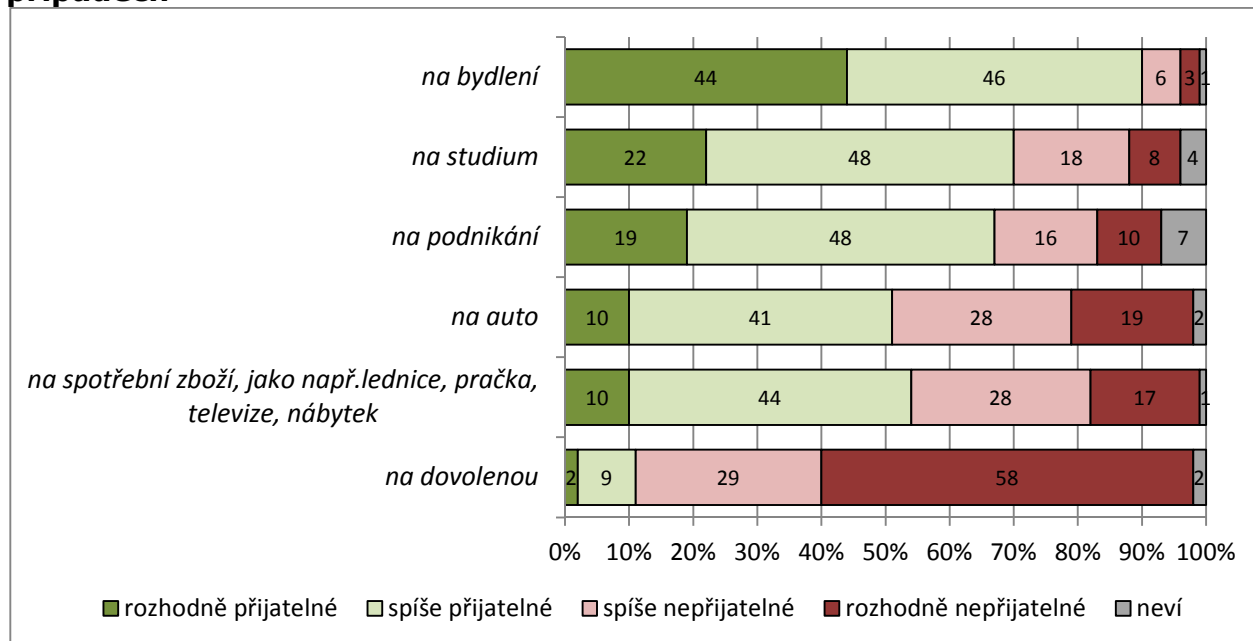
Z časového srovnání, které nabízí tabulka 1, je patrné, že od roku 2010 se mírně zvýšila averze vůči zadlužování se, což se projevilo pětibodovým poklesem v případě souhlasu s výrokem, že půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je v dnešní době přirozenou součástí života, čtyřbodovým navýšením podílu souhlasu s výrokem, že půjčovat si peníze nebo pořizovat věci na dluh je nesprávné, a čtyřbodovým poklesem podílu souhlasu provázeným dokonce osmibodovým zvýšením podílu nesouhlasu v případě výroku, že žít tak, že si člověk půjčuje peníze nebo pořizuje věci na dluh, se dnes vyplatí.

Ve vybraných oblastech byly také zjišťovány postoje k tomu, na co je přijatelné či nepřijatelné půjčovat si peníze (viz graf 2). V největší míře jsou akceptovány půjčky na bydlení, které jsou přijatelné pro 90 % obyvatel, dále pak ve stále většinové míře jsou pro obyvatele ČR přijatelné půjčky na studium (70 %) a půjčky na podnikání (67 %). Rozdělena je veřejnost u půjček na spotřební zboží, kde tyto půjčky akceptuje 54 %, a u půjček na auto, kde se o přijatelnost jedná v 51 % případů. Co se týče půjček na dovolenou, zde převažuje negativní

přístup obyvatel ČR. Za nepřijatelné považuje půjčky na dovolenou 87 % obyvatel, přičemž krajní variantu (rozhodně nepřijatelné) volilo 58 % dotázaných.

Graf 2: Přijatelnost či nepřijatelnost půjčování si peněz v následujících případech²

Pozn.: Položky jsou řazeny sestupně podle dosaženého skóre souhlasných odpovědí.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 13. – 20. 1. 2014 2014, 1105 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Obdobně jako u obecných postojů k zadlužování a půjčkám, dochází i zde k diferenci hlavně mezi různými věkovými skupinami. Pro starší lidi, a především ty nad 60 let věku, jsou půjčky napříč všemi sledovanými oblastmi o něco méně přijatelné, naopak pro lidi do třiceti let jsou půjčky více přijatelné. Dále pak sledujeme rozdíly v přístupu obyvatel k půjčkám na bydlení. Lidé s vyšším vzděláním tyto půjčky více akceptují. Zároveň u osob s vyšším vzděláním je vyšší nepřijatelnost půjček na dovolenou. Další sledované rozdíly se týkají půjček na vzdělání: lidé s vyšším vzděláním více tolerují půjčky na vzdělání, to samé platí pro lidi s deklarovanou vyšší životní úrovní.

Jak je vidět z časového srovnání, v mínění o přijatelnosti půjček dochází opět k nepatrné změně. V letošním roce přijatelnost půjček mírně stoupla (v řádu o 5 – 6 procentních bodů) u bydlení, studia a spotřebního zboží. Oproti loňskému roku letos přitom ani jedna položka nezaznamenala pokles přijatelnosti pro populaci ČR. Statisticky srovnatelný podíl zastoupení přijatelnosti půjček zůstává u půjček na podnikání, na auto a na dovolenou. Více viz tabulku 2.

² Znění otázky: „Je podle Vás přijatelné či nepřijatelné půjčovat si peníze v následujících případech? a) Na bydlení, b) na studium, c) na spotřební zboží jako např. lednice, pračka, televize, nábytek, d) na auto, e) na dovolenou, f) na podnikání.“ Varianty odpovědí: rozhodně přijatelné, spíše přijatelné, spíše nepřijatelné, rozhodně nepřijatelné, neví.

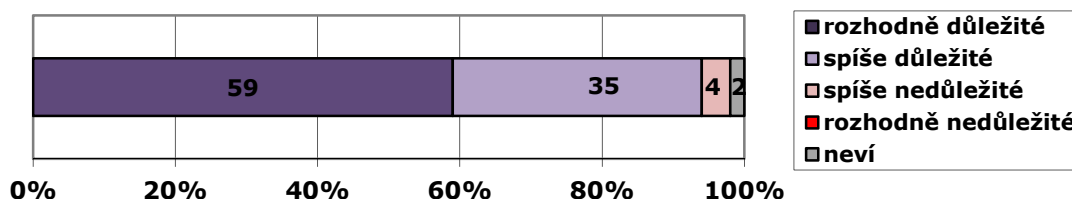
Tabulka 2: Přijatelnost či nepřijatelnost půjčování si peněz v následujících případech (v %) – časové srovnání

	2010	2011	2012	2013	2014
	přijatelné/ nepřijatelné	přijatelné/ nepřijatelné	přijatelné/ nepřijatelné	přijatelné/ nepřijatelné	přijatelné/ nepřijatelné
<i>na bydlení</i>	92/7	83/15	91/8	85/14	90/9
<i>na podnikání</i>	71/20	67/25	69/24	65/28	67/26
<i>na studium</i>	73/22	64/30	64/30	64/33	70/26
<i>na spotřební zboží jako např. lednice, pračka, televize, nábytek</i>	61/38	51/47	55/44	49/49	54/45
<i>na auto</i>	60/38	50/47	53/45	49/48	51/47
<i>na dovolenou</i>	15/81	13/85	12/86	10/88	11/87

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Co se týče postoje k rodinným financím, naprostá většina (94 %) veřejnosti starší 15 let je přesvědčena o důležitosti vytváření si finanční rezervy na nečekané výdaje (viz graf 3).

Graf 3: Mínění o důležitosti vytváření si rezervy v rodinných financích na nečekané výdaje v roce 2014³

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 13. – 20. 1. 2014, 1105 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

Jak je vidět z časového srovnání, vědomí o důležitosti vytváření si finanční rezervy zůstává neměnné, tento postoj je tedy jeden z těch pevně ukotvených (viz tabulku 3).

Tabulka 3: Mínění o důležitosti vytváření si rezervy v rodinných financích na nečekané výdaje (v %) – časové srovnání

	2010	2011	2012	2013	2014
	důležité/ nedůležité	důležité/ nedůležité	důležité/ nedůležité	důležité/ nedůležité	důležité/ nedůležité
Důležitost vytváření si rezervy v rodinných financích na nečekané výdaje	93/5	92/6	95/4	96/3	94/4

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

³ Znění otázky: „Je podle Vás důležité nebo nedůležité vytvářet si v rodinných financích rezervu pro nečekané případy, kdy bude třeba většího vydání než je obvyklé?“ Varianty odpovědí: rozhodně důležité, spíše důležité, spíše nedůležité, rozhodně nedůležité, neví.

O rozdílech z hlediska sociodemografických charakteristik, vzhledem k rozložení odpovědí, je možné hovořit především v souvislosti s krajní variantou vyjádřeného názoru, že je to „rozhodně důležité“. Vytvářet si finanční rezervu je rozhodně důležité pro 60 % osob nad 60 let, ve věku do 29 let je tento podíl 48 % (byť celkový součet variant *rozhodně* a *spíše důležité* zůstává velmi podobný u všech věkových kategorií). Z hlediska životní úrovně, jsou to lidé s dobrou životní úrovní, kteří kladou větší důraz na důležitost vytváření si finanční rezervy (66 %). O něco méně rozhodnosti lze vidět u lidí, kteří deklarují, že jejich životní úroveň je „ani dobrá, ani špatná“ (59 %) a nejméně pak u těch se špatnou životní úrovní (46 %). Zároveň zde nacházíme rozdíl z pohledu vzdělání. Se vzrůstajícím vzděláním stoupá podíl těch, kdo považují vytváření finanční rezervy za rozhodně důležité.

V souvislosti s otázkou důležitosti vytváření finanční rezervy jsme zjišťovali, zda si respondenti takovou rezervu sami tvoří. Tu si podle vlastního vyjádření vytváří 66 % dotázaných. I zde nalézáme propojenost s otázkou důležitosti vytváření si finanční rezervy. Z těch, kteří si vytvářejí finanční rezervu, uvádí 73 %, že je to rozhodně důležité. Oproti tomu ti, co si takovou rezervu nevytvářejí, označují za rozhodně důležitý tento akt v 34 % případů.

To, že v současné době mají občané sami nebo jejich domácnost nějakou půjčku, deklaruje 43 % občanů.⁴ Zajímalo nás, jak moc je problematické pro ty, kteří půjčky mají, tyto půjčky splácet. Jak vyplývá z údajů v tabulce 4, z těch, kteří nějakou půjčku mají (N=477), je pro 47 % splácení snadné. Naprostá většina z nich se však přiklání k nekrajní variantě odpovědi (spíše snadné), za velmi snadné označuje splácení svých půjček jen 5 % respondentů. Polovina dotázaných označila splácení svých stávajících půjček za obtížné, přičemž 16 % to označuje jako velmi obtížné. Ve srovnání s loňským rokem narostl subjektivní pocit snadnějšího splácení půjček, a to o 6 procentních bodů (v součtu velmi a spíše snadné), a naopak poklesl podíl deklarovaných potíží o 8 procentních bodů.

Tabulka 4: Obtížnost splácení půjček (v %)⁵

	2010	2011	2013	2014
velmi snadno	5	4	4	5
spíše snadno	39	40	37	42
spíše obtížně	34	37	41	34
velmi obtížně	19	17	17	16
neví	3	2	1	3

Pozn.: Odpovídali pouze respondenti, kteří jsou zadlužení, nebo je zadlužená jejich domácnost (v roce 2010 N=428; 2011 N=405; 2013 N=515; 2014 N=477).

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

⁴ Znění otázky: „Splácíte Vy nebo Vaše domácnost v současné době a) hypotéku, úvěr na stavební spoření, b) podnikatelský úvěr, c) nějaké zboží na úvěr, d) jiné půjčky?“

⁵ Znění otázky: „Kdybyste měl vyjádřit svůj pocit, jak snadno nebo obtížně se Vám daří tyto půjčky splácet?“ Varianty odpovědí: velmi snadno, spíše snadno, spíše obtížně, velmi obtížně.

Splácení je snadné častěji pro lidi s dobrou životní úrovní. Z těch, kteří deklarují dobrou životní úroveň, 67 % označuje splácení svých půjček za snadné. Naopak snadné splácení svých půjček uvádí jen 12 % těch, kteří uvádějí špatnou životní úroveň. Dále pak snadnější splácení půjček deklarují ti, kdo mají vyšší vzdělání. Osoby se základním vzděláním uvádějí snadnost splácení půjček v 40 % případů a vysokoškolsky vzdělaní toto uvádí v 63 % případů.